EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 13.4.2018
COM(2018) 181 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

direktiivi 2007/43/EÜ rakendamise kohta ning selle mõju kohta lihakanade heaolule ja heaolunäitajate arengule

(EMPs kohaldatav tekst)

1 TAUSTTEAVE

Käesolev aruanne on seotud nõukogu direktiiviga 2007/43/EÜ,[1] millega sätestatakse lihakanade kaitse miinimumeeskirjad (edaspidi „direktiiv“), ning selles käsitletakse nimetatud direktiivi artikli 6 lõiget 3, mille kohaselt on komisjon kohustatud esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mis käsitleb käesoleva direktiivi kohaldamist ja selle mõju lihakanade heaolule. Aruandes võetakse arvesse broilerite heaolu mõjutavaid tootmistingimusi ning samuti direktiivi sotsiaal-majanduslikku ja haldusmõju, sealhulgas piirkondlikke aspekte. Käesolev aruanne on ka üks ELi loomade kaitset ja heaolu käsitlevas strateegias (2012–2015)[2] ette nähtud meetmetest. ELi strateegias edendati loomade heaoluga seotud tulemustel põhinevat lähenemisviisi ning kehtestati, et broilerite heaolu ja tapmise hindamiseks ette nähtud näitajaid tuleks tulevikus laiemalt kasutada.

Käesolev aruanne põhineb 2017. aastal lõpetatud uuringul direktiivi rakendamisest tuleneva sotsiaal-majandusliku ja loomade heaoluga seotud mõju kohta[3] (edaspidi „2017. aasta uuring“). Muud teabeallikad hõlmavad tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi koostatud auditeid, mille raames esitatakse teave ametlike kontrollide, Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) arvamuste ja muude uuringute kohta, milles esitatakse teaduslik teave broilerite heaolu kohta ning kõikide liikmesriikidega 2017. aastal toimunud töötoa tulemuse kohta seoses tapamajade andmete kasutamisega heaolu seire eesmärgil[4].

Enne direktiivi jõustumist puudusid liigispetsiifilised broilerite heaolunõuded ning kohaldati üksnes direktiivi 98/58/EÜ (mis käsitleb põllumajandusloomade kaitset) nõudeid,[5] mis hõlmasid loomade füsioloogiliste ja etoloogiliste vajadustega sobiva tootmisüksuse, toidu, vee ja hoolitsuse üldpõhimõtteid. Aastal 2005 viidati Eurobaromeetri uuringus sellele, et rohkem kui neli kümnest ELi kodanikust nimetasid lihakanasid kui üht liiki, mis vajab kõige rohkem heaolu ja kaitsega seotud küsimuste parandamist[6].

Komisjoni eraldi aruandes geneetilise valiku mõju kohta lihakanade heaolule, mida nõuti direktiivi artikli 6 lõike 1 alusel, järeldati, et kooskõlas loomade heaoluga seotud volitustega ja olemasolevate vahendite kaudu soovib Euroopa Komisjon soodustada paranemist ning selles etapis ei ole vajadust õigusinstrumentide järele selles valdkonnas[7].

Direktiiviga kehtestatakse loomade heaolunõuded, mida kohaldatakse lihakanade tootmisüksuste suhtes, ja suurim loomkoormus koos kõrgema loomkoormusega tegutsevatele

---

1 Nõukogu 28. juuni 2007. aasta direktiiv 2007/43/EÜ, millega sätestatakse lihakanade kaitse miinimumeeskirjad (ELT L 182, 12.7.2007, lk 19–28).

2 COM(2012)6 final https://ec.europa.eu/food/animals/welfare/strategy_en

3 Vt broilerite direktiivi (direktiiv 2007/43/EÜ) kohaldamise uuringu ja heaolunäitajate arengu kohta siit: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f4ccd35e-d004-11e7-a7df-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-50600507

4 „Use of slaughterhouse data to monitor welfare of broilers on farm“ https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9fbf913d-de15-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en

5 20. juuli 1998. aasta direktiiv (EÜ) 98/58/EÜ põllumajandusloomade kaitse kohta, EÜT L 221, 8.8.1998, lk 0023–0027.

6 „Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals“ http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/yearFrom/1974/yearTo/2005/surveyKy/450

7 Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule geneetilise valiku mõju kohta lihakanade heaolule (COM(2016) 182 final)https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-182-EN-F1-1.PDF

pidajatele esitatavate täiendavate nõuetega. Kõrgema loomkoormuse korral peavad suremuse taseme andmed hõlmama tapamajja saadetavat karja ning neid tuleb hinnata. Tegemist on esimese ELi õigusaktiga, millega kehtestatakse loomade heaolu reguleerimise viisina loomapõhised näitajad. Tapamajade seire on täiendav meetod lisaks ette teadaolevale põllumajandusettevõtete inspekteerimisele ning teatavatel juhtudel peaks sellele järgnema põllumajandusettevõtte kontrollimine ja järelkontroll tapajärgsete tulemuste kohta.

2 SEKTORI MAJANDUSLIK KÜLG

EL on broilerite üks peamistest ülemaailmsetest tootjatest (11,3 % ülemaailmsest toodangust), kusjuures kodulinnuliha tootmine oli seal 2014. aastal kokku 14,1 tonni. 2017. aasta uuringu kohaselt on tootmine Brasiilias, Ameerika Ühendriikides ja Hiinas suurem kui ELis. Kolm neljandikku ELi tootmisest on koondunud seitsmesse liikmesriiki: Poola, Ühendkuningriik, Saksamaa, Prantsusmaa, Hispaania, Itaalia ja Madalmaad, kus asuvad ka suurimad põllumajandusettevõtted[8].

2017. aasta uuringu andmetel suurenes ajavahemikus 2009–2014 broilerite kasvatamine ELis 18,6 % võrra, osutades nüüd ligikaudu 6,5 miljardile linnule aastas. Lindude kasvatamine ja tarbimine on pidevalt suurenenud ning kanaliha on sealiha järel suurimal hulgal tarbitav liha ELis. Ajavahemikus 2015–2025 suureneb kodulinnuliha tootmine ELis tõenäoliselt 3,8 % ja tarbimine 3,4 %. EL on kodulinnuliha suhtes 103,9 % isemajandav, kusjuures eksport moodustab 11 % tootmisest ja import 6 %. Import, millest enamik hõlmab kõrgema väärtusega lõikmeid Brasiiliast ja Taist, on peamiselt suunatud Prantsusmaale, Saksamaale, Madalmaadesse ja Ühendkuningriiki.

Vastavalt 2017. aasta uuringule töötab ELi kodulinnukasvatussektoris veidi üle veerandi miljoni inimese, kusjuures 62 % neist töötab tapamajas/töötlemises ja peaaegu viiendik (19 %) põhitootmises; peamiselt 23 360 suures broilereid kasvatavas põllumajandusettevõttes[9]. Mõnedes ELi piirkondades on sektor tugevalt integreeritud (aretuse ühisomand, haudejaam, tootmisüksus, söödaveski ja töötlemisettevõte) ning pidajatele makstakse nende töö ja muutuvkulude eest vastavalt kehtestatud määrale. Muudes piirkondades esineb vähem lõimumist ning pidaja on ka lindude omanik. Lõimumise kõrge tase on omane Austriale, Prantsusmaale, Saksamaale, Itaaliale ja Ühendkuningriigile; selle madalam tase on levinud Belgias, Soomes, Madalmaades, Poolas ja Rootsis. Mõlemad mudelid on kasutusel Taanis ja Ungaris.

[8] Euroopa Komisjon – põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/agriculture/poultry/index_en.htm

[9] Üle 1 000 broileriga põllumajandusettevõtted (Eurostat 2013), kuigi neid on vähem kui 1 % kõikidest broilereid kasvatavatest põllumajandusettevõtetest, hõlmavad 94 % lindudest.

3 DIREKTIIVI KOHALDAMINE

2017. aasta uuring näitas, et direktiiv on liikmesriikide õigusaktidesse täielikult üle võetud ja direktiivi rakendatakse piirkondlikul tasandil Belgias, Saksamaal, Itaalias ja Hispaanias ning see on detsentraliseeritud küsimus Ühendkuningriigis.

3.1 Kanadega tegelevate isikute väljaõpe ja juhendamine

Direktiivis kehtestatakse pidajatele eriomased koolitusnõuded koos eranditega, mis põhinevad pidajate eelneval kogemusel. Sellise väljaõppe kiidavad heaks ametiasutused ning tavaliselt korraldab seda kolmas isik. Samas ilmnes 2017. aasta uuringust tõsiasi, et väike arv liikmesriike ei paku nõuetekohaseid koolituskursusi.

Väljaõppes rõhutatakse pidaja vastutust ja vajadust tasakaalustada ressursside juhtimine ja pakkumine ning samuti lindude kinnipüüdmise ja transpordiga seotud praktilisi aspekte.

Ametiasutused annavad pidajatele pädevussertifikaadi, kusjuures kaks kolmandikku nendest sertifikaatidest antakse pärast koolitust ning kolmandik varasema kogemuse alusel. Paljud pidajad, kes oleksid võinud saada oma kogemustest lähtuva erandi, eelistasid selle asemel end koolitada, kuna nad hindasid võimalust uurida lähemalt selliseid teemasid, nagu broilerite käitumine ja stress[10].

Kuigi isikud, kes linnud enne nende tapamajja viimist kinni püüavad ja sõidukile laadivad, ei ole kohustatud esitama pädevustunnistust, kehtestatakse direktiivis pidajatele kohustus anda neile juhised ja suunised. Samas ei ole pidaja tavaliselt lindude kinnipüüdmist korraldav isik, eelkõige olukorras, kus sektor on tugevalt integreeritud ja tapamaja organiseerib transpordi, ning seega ei ole pidaja kõige sobivam isik selleks, et anda lindude kinnipüüdjatele juhiseid. Sellisel juhul on tööstuse teatavad osad taganud linnupüüdjatele täiendava koolituse, et asjaomased isikud oleksid teadlikud nii headest tavadest kui ka oma seadusjärgsetest kohustustest.

3.2 Loomkoormus ja kontroll

Direktiivis nähakse ette kolm loomkoormuse vahemikku ja pidajad peavad vastama iga vahemiku suhtes kohaldatavatele erinevatele nõuetele.

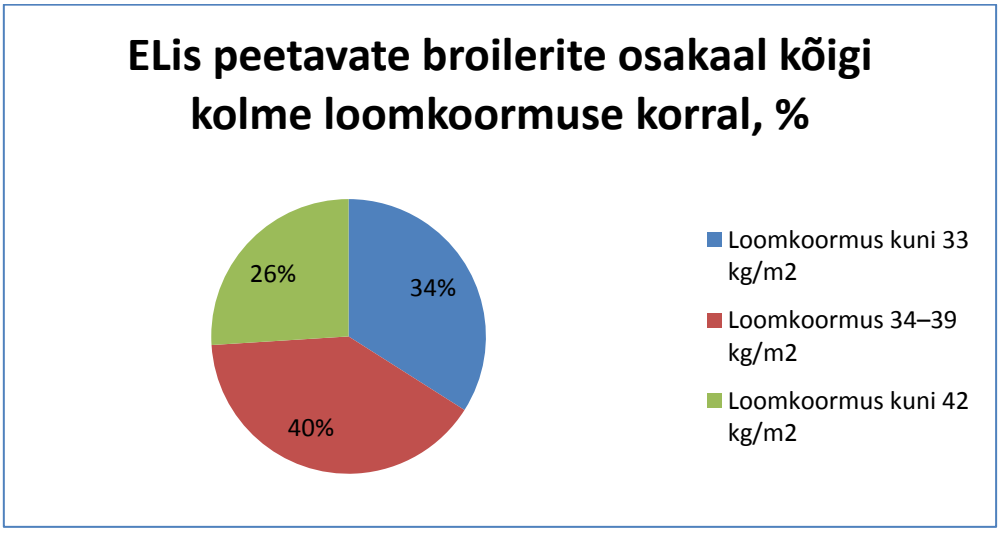
- Üldjuhul ei ületa loomkoormus väärtust 33 kg/m^2.
- Erand, mille kohaselt lubatakse loomkoormust suurendada üle 33 kg/m^2 kuni väärtuseni 39 kg/m^2 , võidakse kehtestada siis, kui iga tootmisüksuse kohta on olemas täiendavad dokumenteeritud üksikasjad ja tootmisüksuses saavutatakse teatavad kliimaparameetrid. Lisaks peavad tapamajas oleva karja saatedokumendid sisaldama andmeid päevase suremuse taseme ning kumulatiivse päevase suremuse taseme kohta.

[10] „Educating professionals on animal welfare“, kättesaadav aadressil:

https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4cca0815-024f-11e7-8a35-01aa75ed71a1

- Loomkoormust on lubatud täiendavalt suurendada üle 39kg/m^2 kuni väärtuseni 42kg/m^2 juhul, kui lisaks eelmises punktis nimetatud tingimuste täitmisele leitakse ametiasutuste korraldatud seire käigus, et suremuse tase on madal ja rakendatakse häid juhtimistavasid. Sellise kõrgeima loomkoormuse korral nähakse direktiivis vastavalt valemile ette näitaja kumulatiivse päevase suremuse taseme kohta, mida ei tohi ületada.

Direktiivi ülevõtmisel liikmesriigi õigusaktidesse otsustasid 2017. aasta uuringu järgi Austria, Taani, Saksamaa, Rootsi ja Ühendkuningriik mitte kasutada mõnda või kõiki neid loomkoormuse erandeid. Nii Saksamaa kui ka Ühendkuningriik kinnitasid, et nende otsus põhines teaduslikel tõenditel, mille järgi võib suurem loomkoormus seada heaolu ohtu. Ülejäänud 23 liikmesriigis on direktiiv võetud liikmesriigi õigusaktidesse otse üle. Seega oli 2017. aasta uuringu koostamise ajal üks rühm liikmesriikide, kus suurim lubatud loomkoormus oli 33 kg/m^2, teisel rühmal oli vastav näitaja 39 kg/m^2 ning kolmandal rühmal 42 kg/m^2 ja üldiselt peetakse ligi kolmveerandit ELi broileritest loomkoormusel alla 39 kg/m^2 (vt diagramm):

2017. aasta uuring näitas, et veidi rohkem kui veerand ELi tootmisest toimub kõrgeimal loomkoormusel, mille korral on pidajatel kohustus täita teatavaid direktiivis kehtestatud lisanõudeid. Üle poole (55 %) broileritest, keda peetakse kõrgeimal loomkoormusel, kasvatatakse Prantsusmaal; vastav näitaja on Madalmaades 18 % ja Belgias 9 %.

Juhuslike kontrollide käigus on ametiasutused taganud, et loomkoormust ei ületataks riskiperioodidel. Üks selline riskiperiood esineb vahetult enne n-ö harvendamist ehk meetodit, mida rakendatakse paljudes liikmesriikides, eesmärgiga viia osa lindudest tapamajja enne, kui seda tehakse enamiku karjaga, luues seeläbi tootmisüksusesse rohkem ruumi. Teine periood, mil loomkoormus võib olla kõrgeim, on vahetult enne lindude saatmist tapmisele tootmistsükli lõppedes. Selleks et hinnata tõhusalt direktiivi õiguslike nõuete täitmist, peavad liikmesriigid kehtestama selged vastavuskriteeriumid, et nende inspektorid saaksid teha praktilisi otsuseid selle kohta, kas põllumajandusettevõtted täidavad seadust. Enamik liikmesriike esitas mõningaid suuniseid praktiliste sammude kohta loomkoormuse mõõtmisel, ent vähesed andsid inspektoritele juhiseid, et hinnata ventilatsiooni piisavust. Ventilatsioon on

äärmiselt oluline element, et tagada tootmisüksuses sobivad kliimatingimused, ent üksnes vähestes liikmesriikide ametiasutustes olid määratlenud suurima gaasikontsentratsiooni ja taganud seadmed selle mõõtmiseks. Põllumajandusettevõtte juhusliku kontrolli käigus keskendutakse pigem olemasolevatele ressurssidele, mitte lindudele, sest üksikute eluslindude uurimine tootmisüksuses elava mitme tuhande linnu seas on keeruline.

Teatavad ametiasutused, eelkõige Taanis, kus on kõige kauem juurutatud süsteemi konkreetsete näitajate seireks tapamajas, osutasid asjaolule, et probleemsete põllumajandusettevõtete tuvastamine oli pigem tõhusam tapamajade seire alusel kui põllumajandusettevõtete juhuslikele kontrollidele tuginedes. Nende ametiasutuste arvates on sellise loomade heaolul põhineva näitaja kasutamine, mida saab *tapajärgselt* mõõta ja mis on tugevas korrelatsioonis tootmisüksuses tootmise ajal valitsevate kliimatingimustega, kõige tõhusam viis korraldada kontrollimist ja lahendada põllumajandusettevõtte keskkonnatingimustega seotud võimalikke probleeme.

Nii tööstuses kui ka ametiasutustes peetakse andmete esitamise nõuet nii päevase kui ka kumulatiivse päevase suremuse taseme kohta koos tapamajja saadetava karjaga ülemääraselt koormavaks. Enamikus liikmesriikides hõlmavad tapamajja viidava karja andmed üksnes teavet kumulatiivse päevase suremuse taseme kohta. Selleks et uurida suremuse esinemist, nt vahetult enne tapmist või varem tootmise ajal, tuleb ametiasutustel tutvuda päevase suremuse tasemega juhul, kui loomkoormus on suurem kui 33 kg/m2. Nende andmete esitamine on teatavates liikmesriikides lihtsustatud, sest pidajad registreerivad päevase suremuse taseme vahetult andmebaasis, ning nendele andmetele on juurdepääs ka riiklikel veterinaaridel, kellel võib tekkida vajadus surmajuhtumite aega uurida.

Erinevates liikmesriikides kohaldatakse erinevat suurimat loomkoormust. Juhtimise ja seire kõrgemad nõudmised suurema loomkoormuse korral leevendavad võimalikke heaoluga seotud probleeme.

Pidajate koolitamise nõuet peetakse tööstuses oluliseks ning tööstuse teatavates sektorites koolitatakse täiendavalt ka transpordikorraldajaid ja neid töötajaid, kes linde enne transportimist püüavad.

Põllumajandusettevõtete kontrollimine annab üldjuhul kinnituse, et seadusandlikud nõuded on täidetud, ent liikmesriigid ei ole alati esitanud selged vastavuskriteeriumid, seega saaksid nende inspektorid praktiliselt hinnata, kas põllumajandusettevõtted on seadusega kooskõlas, kuigi on olemas mõningad head tavad, nagu täpselt määratletud gaasi kontsentratsioonid ja nende mõõtmiseks kättesaadavad seadmed.

Mõnedes liikmesriikides on hea tava suremuse tasemega seotud andmete automaatne jagamine, mis hõlbustab juhtumite uurimist vastavalt direktiivile, kui on esinenud ülemääraseid surmajuhtumeid.

4 HEAOLUNÄITAJATE ARENG

4.1 Kohustuslik näitaja

Selleks et näitaja saaks olla seireprogrammi osana kasulik, peaks see olema selgelt määratletud, praktiliselt mõõdetav ja toetama otsuste tegemist seoses põllumajandusettevõtte tingimuste vastuvõetavusega. Selline näitaja on direktiivis määratletud suurim kumulatiivne päevane suremuse tase[11] nende põllumajandusettevõtete suhtes, mis rakendavad kõrgeimat loomkoormust.

Seda näitajat, mis on määratletud iga karja kohta vastavalt direktiivis kehtestatud valemile, saab rakendada selleks, et mõõta, kas pidaja on suutnud vältida ülemääraseid surmajuhtumeid tootmisperioodi ajal. Juhul kui karja peetakse kõrgeimal loomkoormusel, mis ületab ettenähtud piirangut, on pidajatel kohustus esitada ametiasutustele piisavalt selgitusi selle kohta, et põhjused jäävad nende kontrollist väljapoole, vastasel juhul on nad kohustatud pidama järgnevat seitset karja madalamal loomkoormusel. Pidaja on sellel perioodil kohustatud tegutsema alla asjaomast piirangut enne, kui tal lubatakse taas kõrgemat loomkoormust rakendada.

Sageli esineb suremustaseme ületamisel surma tootmise esimesel nädalal ning pidaja väidab, et need on tingitud haudejaamas ja/või vanemkarjas valitsevatest tingimustest. Ametiasutused aktsepteerivad selliseid väiteid, ent ei kontrolli haudejaama olukorda. Liidu õiguses ei ole haudejaamade suhtes kehtestatud erinõudeid ja ühelgi tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi auditeeritud liikmesriigil ei olnud kriteeriume, mille alusel hinnata direktiivi 98/58/EÜ üldnõudeid seoses nende ettevõtetega.

Loomkoormuse vähendamiseks ette nähtud kumulatiivse päevase suremuse taseme rakendamist järgnevate karjade suhtes peetakse sanktsiooniks. Selleks et vältida piirangu ületamist ja loomkoormuse vähendamist võivad pidajad loomade heaolu tagamise põhjustel lindude väljapraakimise asemel transportida potentsiaalselt sobimatud linnud tapamajja, nii et nad ei kajastu põllumajandusettevõtte suremustasemes.

Selliste tingimuste seire, nagu kontaktse dermatiidi ebatavalised tasemed, parasitism ja süsteemsed haigused kuuluvad vastavalt nõuetele korralise tapajärgse kontrolli juurde tapamajas. Samas ei määratleta direktiivis kehvadele heaolutingimustele vastavate tingimuste ulatust ega raskusastet. Seega, kuigi riiklik veterinaararst on kohustatud edastama tulemused pidajale ja pädevale asutusele juhul, kui kontrollimise käigus ilmneb, et loomade heaolu on kehv, on liikmesriikidel õigus määratleda mõõdetavad kriteeriumid ja kehtestada näitaja, mis võiks seda otsust toetada.

[11] „Kumulatiivne päevane suremuse tase“ – päevaste suremusnäitajate summa, mis on omakorda tootmisüksuses sama päeva jooksul surnud kanade arv, sealhulgas kanad, kes on haiguse tõttu või muudel põhjustel välja praagitud, jagatuna tootmisüksuses samal päeval viibinud kanade arvuga ning korrutatuna sajaga.

4.2 Vabatahtlikud näitajad

2017. aasta uuringust nähtub, et 18 liikmesriigil on riigisiseses õiguses nõue, mille kohaselt nõutakse jalapadjandi dermatiidi juhtude registreerimist, ning 15 liikmesriiki seostavad selle nõude suunatud meetmetega. Jalapadjandi dermatiit on näitaja, mida seiratakse tapamajas ja mida saab kasutada selleks, et tuvastada probleemsed põllumajandusettevõtted, kus probleemide lahendamiseks on vaja võtta parandusmeetmed. Jalapadjandi dermatiit on ammoniaagipõletuste tõttu tekkiv kontaktne dermatiit, mis põhjustab naha keemilist ärritust pikaajalisel kokkupuutel kehva allapanuga, kõrge niiskustaseme ja ammoniaagisisaldusega. Jalapadjandi dermatiiti seostatakse ka kontaktse dermatiidi muude vormidega, nagu põlveõndla põletuslaigud ja rinnakumuhud, mis ei viita mitte üksnes allapanu kehvale kvaliteedile, vaid ka võimalikule lonkamise või liikumisega seotud probleemidele. Seda ei mõjuta lindude kinnipüüdmine, nende transport ega tapmistingimused ning seega on tegemist loomade heaolu hea näitajaga põllumajandusettevõttes. Asjaomase näitaja seadusega ette nähtud sihtmeetmega sidunud 15 liikmesriiki koos Ühendkuningriigi ja Hispaaniaga, kus selliseid süsteeme rakendatakse ilma neid seaduses sätestamata, osutab sellele, et ELi kodulinnuliha tootmisest ligi 80 % ulatuses kohaldatakse nimetatud hindamissüsteemi.

Rootsi, Taani, Madalmaad ja Ühendkuningriik on praktikas kasutanud seda näitajat kõige kauem ning riigid rakendavad esmakordselt Rootsis kasutusele võetud kolme astme hindamissüsteemi[12]. Üksteist liikmesriiki, kellel puuduvad sellised hindamissüsteemid, mis on seotud sihtmeetmetega, teostavad sellest hoolimata *tapajärgset* kontrolli, nagu on nõutud määruses (EÜ) nr 854/2004,[13] ent neid andmeid ei kasutata süstemaatiliselt põllumajandusettevõtete kontrollimise esikohale seadmiseks.

Jalapadjandi dermatiidi rakendamine näitajana on võimaldanud liikmesriikidel välja töötada broileri heaoluga seotud tõhusad kontrollisüsteemid[14]. Kuigi hindamis- ja baaslävid on liikmesriigiti erinevad, hõlmavad need kõik juhiseid *tapajärgse* hindamise, tulemustest teatamise ja järelkontrolli kohta. Tapamaja ja põllumajandusettevõtte eest vastutavate ametiasutuste vaheline hea kommunikatsioon ja koordinatsioon on vajalik, et püsivalt kõrgete tulemustega pidajad on kohustatud probleemi lahendama. Jalapadjandi dermatiidi esinemise jätkuv langus näitab teisalt, et pidaja teeb head tööd.

EFSA esitas ühtlustatud andmekogumissüsteemi ja andmete esitamise mudeli,[15] nagu on nõutud direktiivi artikli 6 lõikes 2. 2017. aasta töörühmas osalenud liikmesriikide eksperdid

[12] „Management tools to reduce footpad dermatitis in broilers“, I. de Jong & J. van Harn, Aviagem, 2012.

[13] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks, ELT L 139, 30.4.2004, lk 206; korrigeeritud ja avaldatud uuesti väljaandes ELT L 226, 25.6.2004, lk 83.

[14] „Contribution of Meat Inspection to the surveillance of poultry health and welfare in the European Union“, A. Huneau-Salaün, K. D. Stärk, A. Mateus, C. Lupo, A. Lindberg, S. Le Bouquin-Leneveu, Epidemiology & Infection, 2015, Vol. 143, Issue 11, lk 2459–2472.

[15] „Technical assistance to the Commission (Article 31 of Regulation (EC) No 178/2002) for the preparation of a data collection system of welfare indicators in EU broilers' slaughterhouses“ http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2013.3299/pdf

osutasid asjaolule, et kuigi see epidemioloogiline/proovivõtupõhine lähenemisviis andis riikliku ülevaate jalapadjandi dermatiidi taseme kohta, ei taganud see vahendit üksikute põllumajandusettevõtete kontrollimise alaliseks esikohale seadmiseks. Liikmesriikide eksperdid jõudsid järeldusele, et sellise süsteemi puudumisel on neil vaja välja töötada suunised selle kohta, kuidas saaks tapamajade andmeid kasutada riskipõhise kontrolli osana.

Suremustasemed tagavad karja heaolu põhimeetme, ent kontaktse dermatiidi teatavate tüüpide, eelkõige jalapadjandi dermatiit, tapajärgset hindamist peetakse nüüd enamikus liikmesriikides broilerikasvatusettevõtte riskihindamise ning kontrollimise ja probleemide lahendamise eesmärgil nende järjestamise parimaks meetodiks. Järgnevate karjade *tapajärgse kontrollimise* seiret saab kasutada selleks, et kinnitada peamiste probleemide kõrvaldamist.

Haudejaamades ja/või vanemkarjades valitsevaid tingimusi peetakse sageli massilise suremuse põhjustajateks tootmise varajastes etappides, ent ametiasutused ei kontrolli selliseid ettevõtteid, sest puuduvad loomade heaolu käsitlevad erieeskirjad, mida kohaldada nendele muudele kohtadele.

5 MÕJU KANADE HEAOLULE

EFSA arvamuses[16] on loetletud peamised broilerite heaolu mõjutavad haigused, nagu jalaprobleemid, kontaktne dermatiit, astsiit ja äkksurma sündroom. Selles osutatakse, et nende esinemissagedus on suurenenud intensiivse valiku tagajärjel kiire kasvumäära eesmärgil ning sööda tõhususe suurendamise tõttu, ent ka keskkonnatingimuste mõjul. Direktiiviga püütakse parandada kanade heaolu paremate majandamis- ja keskkonnatingimuste kaudu ning selles on kehtestatud, et geneetilise valiku küsimus kuulub komisjoni teise aruande juurde.

2017. aasta uuring näitab, et direktiivi mõju on liikmesriikides ja tööstuses vähe hinnatud. Tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi teostatud auditid koostöös 2017. aastal korraldatud liikmesriikide seminariga on aluseks järgmistele järeldustele direktiivi mõju kohta lindude heaolule.

Tootmissüsteemid on põhimõtteliselt samad, mis enne direktiivi jõustumist, st ühepäevased tibud viiakse tootmisüksusesse, kus põrand on kaetud allapanuga (nt õled, puulaastud, turvas või paber). Edusamme on tehtud seoses tootmisüksuse ja keskkonna kvaliteedi tõhustamisega, nimelt on teatavad liikmesriigid järkjärgult sellised vananenud tootmisüksused kasutuselt kõrvaldanud, mis ei suutnud vastata keskmise suhtelise õhuniiskuse säilitamise vajadusele alla 70 % 48 tunni jooksul, kui välistemperatuur on alla 10 °C. Leiti, et see puudujääk põhjustab ka jalapadjandi dermatiidi kõrget taset ning selle näitaja seire tõi kaasa ka tootmisüksuse tõhustamise.

Seega kõige süstemaatilisem paranemine on aset leidnud jalapadjandi dermatiidi vastaste meetmete kaudu, mitte põllumajandusettevõtete juhusliku kontrollimise teel. Kontaktse

[16] „Scientific Opinion on the influence of genetic parameters on the welfare and the resistance to stress of commercial broilers“ http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2010.1666/full

dermatiidi kõrge tasemega võitlemine on hõlmanud ka lindude tapmist varasemas eas enne liikumisprobleemide ilmnemist, vältides seega lindude heaolu halvenemist. Nõuetekohase allapanu tagamine karja elutsükli vältel on samuti seostatav selliste haiguste vähenemisega, nagu koktsidioos ja nekrootiline enteriit, parandades seeläbi lindude tervislikku seisundit.

Tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi töö komisjoni antimikroobse resistentsuse tegevuskava raames on esile toonud täiendavaid kaudseid viiteid kõnealuste meetmete positiivse mõju kohta lindude tervisele[17]. Eeskätt on tõendeid selle kohta, et antimikroobikumide (v.a koktsidiostaatikumid) kasutamise vajadus tavaliste haiguste raviks on oluliselt vähenenud või täielikult kadunud nendes liikmesriikides, kus keskendutakse heaolu, tervishoiu ja hügieeni küsimustele[18].

Direktiivis on kehtestatud hea raamistik broilerite heaolu tagamiseks ning kuigi jalapadjandi dermatiidi hindamist ei ole määratletud ELi tasandil, on selle näitaja kasutamine toonud kaasa loomade heaolu kõige süstemaatilisema paranemise.

6 DIREKTIIVI KULUD

2017. aasta uuringus leiti liikmesriikides korraldatud küsitluse põhjal, et direktiivi rakendamise kulusid hinnati kuues liikmesriigis ja need ei olnud võrreldavad. Nii iga-aastaseid kui ka ühekordseid registreeritud rakenduskulusid seostati pidajate kantavate üksikasjalikumatele nõuetele vastavuse tagamise kulude, ametiasutuste kantavate keskkonnanäitajate mõõtmiseks ette nähtud täiendavate töötajate ja seadmete kulude ning tööstuses kantavate haldus- ja tootmiskuludega.

2017. aasta uuring näitab, et üldjuhul ei leia liikmesriigid ega tööstus, et direktiivi rakendamisega kaasnevad olulised rahalised tagajärjed. Ainsad liikmesriigid, kes teatasid märkimisväärsetest kuludest, olid Ühendkuningriik ja Madalmaad. Ühendkuningriigi hinnangu kohaselt, mis põhineb enne direktiivi rakendamist koostatud mõjuhindamisel, ulatuvad ühekordsed ja aastased kulud kaheksa aasta jooksul ligikaudu 71,1 miljoni euroni. Peamised kulud tulenesid Ühendkuningriigi otsusest mitte lubada põllumajandusettevõtetel töötada kõrgeima loomkoormusega. 2017. aasta uuringu kohaselt kandis need kulud tööstus, ent tarbijate tahe maksta loomade heaolu kõrgemate standarditega toodete eest kompenseeris madalamast loomkoormusest ja tootmisest tekkinud kulud. Madalmaades ei toimunud mõju hindamist; samas on nii ametiasutused kui ka tööstus arvamusel, et direktiivi rakendamine tõi kaasa märkimisväärsed kulud, sest enne direktiivi jõustumist oli loomkoormuse vahemik 45 kg/m2 kuni 50 kg/m2 ja direktiiviga juurutatud madalamast loomkoormusest tingitud madalam tootmine hõlmas kulusid, mida pidi kandma tööstus. Madalmaade hinnangul on tööstusega seotud aastased haldus- ja tootmiskulud 2,7 miljonit eurot ning see ei hõlma tulude vähenemist, mis tuleneb direktiivi kohasest loomkoormuse vähendamisest. Muudes liikmesriikides varieerusid rakenduskulud mittearvestatavatest kuni kuue miljoni euroni aastas Soome kasvatajate jaoks.

[17] https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf
[18] http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=121

Tapamaja näitajate seirest peetakse nii tapamaja töötajate kui ka riikliku veterinaararsti kuludeks (nt Tšehhi Vabariik hindas tapamajade kontrollimise kuludeks ligikaudu 1,3 miljonit eurot).

Broilerikasvatus on ELi põllumajanduses suur ja kasvav sektor, millega kaasneb märkimisväärselt hulgal töökohti. Eksport ja import tasakaalustavad suuresti üksteist ning direktiivi rakendamisel ei kanta suuri kulusid. Madalamal loomkoormusel töötamine ei ole negatiivselt mõjutanud sektori konkurentsivõimet eri liikmesriikides.

7 JÄRELDUSED

Broilerikasvatus on oluline osa ELi põllumajandusest ning vastavalt 2017. aasta uuringu käigus kogutud teabele ei ole direktiivi kohaldamine toonud kaasa suuri kulusid. Direktiivis on sätestatud raamistik, mille kohaselt on liikmesriigid tõhustanud juhtimist ja broilerite tootmisüksust, ning see on avaldanud positiivset mõju lindude tervisele ja heaolule.

Jalapadjandi dermatiidi seirel põhinev kontroll on parim viis näitamaks, et loomade heaolu on paranenud. Selline kontrollimine on kõige tõhusam ja tulemuslikum viis põllumajandusettevõtete uuringute esikohale seadmiseks. Samuti on ametiasutused ja pidajad olnud suutelised mõõtma edusamme ja säilitada norme, mis põhinevad jalapadjandi dermatiidi hindamise kaudu saadud tegelikel loomade heaoluga seotud tulemustel.

Liikmesriigis on teadlikud jalapadjandi dermatiidi seiresüsteemide rakendamiseks vajalikest sammudest ning kaks kolmandikku liikmesriikidest on sellised süsteemid juba kehtestanud.

Põllumajandusettevõtete juhuslik kontroll on endiselt oluline osa mis tahes kontrollisüsteemist, eelkõige selleks, et kontrollida loomkoormust ning majandamise, tootmisüksuse ja muude ressursside nõuetekohasust.

Eri liikmesriikides on kohaldatud erinevat kõrgeimat loomkoormuse määra ning kõrge loomkoormuse võimalikku negatiivset mõju on leevendatud, rakendades kõrgemaid nõudeid ja kasutades seiramisel näitajatena kumulatiivse päevase suremuse tasemeid. Sageli peetakse kõrge suremustaseme eest vastutavaks haudejaamades ja/või vanemkarjades valitsevaid tingimusi, ent ametiasutustel puuduvad teadaolevad meetmed selle kahtluse uurimiseks. Ametiasutuste jaoks on keeruline hinnata nõuetekohaselt ka selliseid tehnilisi nõudeid, nagu ventilatsioon, mis mõjutab kanade heaolu.

Komisjon jätkab koostööd liikmesriikidega, et levitada kontrollimise heade tavade näiteid, ning samuti liikmesriikide ja tööstusega põllumajandusettevõtete juhtimist käsitlevate suuniste osas.